

บทความวิจัย

การกำหนดมะฮัรในการแต่งงานในจังหวัดปัตตานี

มุฮัมหมัดรอฟีอี มุซอ*
พะเยาว์ ละกะเต็บ**

*สค.ม.(สังคมวิทยา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

**สค.ม.(สังคมวิทยา) อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการกำหนดมะฮัรในการแต่งงานและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดมูลค่าของมะฮัรของมุสลิมในพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยใช้การศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลจากหนังสือสำคัญแสดงการสมรสของคู่บ่าวสาว จำนวน 417 คู่ ตั้งแต่ปี 2558 - 2559 และสัมภาษณ์ผู้นำศาสนาเพื่อศึกษามุมมองที่มีต่อการกำหนดมะฮัร ผลการศึกษาพบว่า คู่แต่งงานนิยมจัดพิธีในช่วงปลายเดือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.7 และจัดพิธีในช่วงเช้า ระหว่างเวลา 10.00 - 11.00น. นิยมแต่งงานในช่วงมกราคม - เมษายน และจัดพิธีที่มีสยิด คิดเป็นร้อยละ 76.9 ส่วนอายุเฉลี่ยของฝ่ายชายจะสูงกว่าฝ่ายหญิง คือ ฝ่ายชายมีอายุเฉลี่ย 29.06 ปี ขณะที่ฝ่ายหญิงมีอายุเฉลี่ย 25.89 ปี และมูลค่าของมะฮัรมีค่าเฉลี่ย 65,814.75 บาท ต่ำสุด 100 บาท และสูงสุด 250,055 บาท สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดมูลค่ามะฮัร พบว่ากลุ่มที่แต่งงานในช่วงเดือนมกราคม - เมษายน อยู่ในกลุ่มมีค่ามะฮัรต่ำ (ไม่เกิน 66,000 บาท) ช่วงเดือนที่แต่งงานมีความสัมพันธ์กับการกำหนดมูลค่ามะฮัรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อายุของฝ่ายหญิง ในกลุ่ม 14-26 ปี อยู่ในกลุ่มมีค่ามะฮัรสูง (มากกว่า 150,000 บาท)

คำสำคัญ: การแต่งงาน; มะฮัรในสังคมมุสลิม; มุสลิมมลายู; จังหวัดชายแดนภาคใต้

Research

The Determination of 'Mahr' (Dowry) for Marriage in Pattani Province, Thailand.

Muhammadorfee-E Musor*

SocialSciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus.

Payao Lakateb**

*M.A. (Sociology), Assistant Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities and

**M.A. (Sociology), Lecturer, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities and SocialSciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus.

Abstract

This study attempts to explore 'Mahr' (Dowry) arrangement and factor associated with the 'Mahr' (Dowry) payment of Malay Muslim bride in Pattani province of Thailand. This incident research is a mixed methods research, which apply quantitative research method to collecting data from 417 marriage registrations in 2015 - 2016 and in-depth interview with religious leaders to understand their perspectives related to bride price payment. The study found that the couple tend to arrange a wedding ceremony at the end of month with the percentage of 41.7 and the event is held in the morning between 10.00 a.m. to 11.00 a.m. 76.9 % of Muslim wedding in Pattani are conducted in mosque during the month of January – April. The *average age* of a *bride* is 25.89 and the *average age* of a groom is 29.6. An average amount of 'Mahr' (Dowry) is 65,814.75 bath; a minimum amount is 100 bath and a maximum amount is 250,055 bath. According to the factor related to the 'Mahr' (Dowry) payment, the couple that get married during the month of January – April paid low number of 'Mahr' (Dowry) (not exceed 66,000 bath). The difference of wedding month associate with the 'Mahr' (Dowry) payment with statistically significant at .05 level. Bride age between 14 – 26 years old have a high paid for 'Mahr' (Dowry) (over 150,000 bath).

Keyword: marriage; 'Mahr' (Dowry) in Malay Muslim; Malay Muslim; Southern border provinces

บทนำ

การแต่งงานถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญสำหรับรากฐานของชีวิตและครอบครัวที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแต่งงานในมุมมองของศาสนาอิสลามซึ่งนุรุดดีน สาริมิง(2538) ได้อธิบายไว้ว่าเป็นการทำให้ชายและหญิงพบและอยู่ร่วมกันอย่างมีอิสระภายใต้เงื่อนไขและกระบวนการที่ศาสนาอิสลามได้กำหนด นอกจากนี้สุรียา ปันจอร์(2547) ได้อธิบายถึงการแต่งงานในมุมมองของศาสนาอิสลามว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่พระผู้เป็นเจ้าได้กำหนดไว้ใน การดำเนินชีวิตเพื่อให้มีการสืบเผ่าพันธุ์ของตนเอง ลดปัญหาทางเพศและเพิ่มประชากรให้มากขึ้น ซึ่งการแต่งงานในทัศนะของศาสนาอิสลามนั้นสามารถกล่าวได้ว่าการถือเป็นการสวามิภักดิ์(อิบาดะฮฺ)ต่อพระผู้เป็นเจ้ารูปแบบหนึ่งที่ผู้ปฏิบัติจะได้รับการตอบแทนในวันปรโลกตามความเชื่อของชาวมุสลิม

ดังนั้นอิสลามได้วางบทบัญญัติในทุกขั้นตอนอย่างละเอียดและรัดกุมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแต่งงาน โดยส่วนหนึ่งของบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแต่งงานดังกล่าวก็คือบทบัญญัติเกี่ยวกับมะฮัรหรือสินสอดตามความเข้าใจในสังคมซึ่งยะโกบ เสมอภพ (2550: 189) ได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของมะฮัรว่าเป็นทรัพย์สินหรือของมีค่าอย่างอื่นที่ฝ่ายชายมอบให้ว่าที่ภรรยาโดยมูลค่าของมะฮัรนั้นอาจมีจำนวนน้อยและมากก็ได้ตามที่ตกลงกันไว้ นอกจากนี้การให้มะฮัรแก่ว่าที่ภรณานั้นเพื่อเป็นการให้เกียรติและเป็นขวัญกำลังใจในการใช้ชีวิตคู่

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการกำหนดมะฮัรหรือสินสอดจะเป็นสิทธิโดยชอบธรรมของฝ่ายหญิงตามความสามารถของแต่ละบุคคลก็ตาม แต่ปัจจุบันกลับพบว่าการกำหนดมะฮัรหรือสินสอดกลายเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงในสังคมโดยเฉพาะในสังคมมุสลิมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเด็นที่มีการกำหนดมะฮัรหรือสินสอดที่สูงเกินไป กลับเป็นอุปสรรคสำหรับการแต่งงานของผู้ที่ประสงค์จะแต่งงานจำนวนมาก เนื่องจากการกำหนดมูลค่าของมะฮัรในปริมาณค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับเศรษฐกิจในพื้นที่ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะทำการศึกษาว่ามูลค่าของมะฮัรที่ได้มีการกำหนดในการแต่งงานของมุสลิมมลายูในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็น

อย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดมูลค่าของมะฮัรในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของมูลค่าของมะฮัรที่ได้มีการกำหนดในการแต่งงานของมุสลิมมลายูในพื้นที่จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดมูลค่าของมะฮัรในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ขอบเขตการศึกษา

ในด้านเนื้อหาจะใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลมะฮัรที่ใช้ในการแต่งงานของคู่แต่งงานมุสลิมมลายูโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือสำคัญแสดงการสมรสที่ได้ทำการเก็บรวบรวมไว้ที่อหฺมา่มประจําสมัยคดีหรือสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ในระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2559 จำนวน 417 คู่ โดยเน้นศึกษาเฉพาะ 12 อำเภอในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ใช้การศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นเทคนิควิจัยทางสังคมศาสตร์โดยเก็บข้อมูลทั้งในส่วนที่เป็นเชิงปริมาณที่เก็บจากหนังสือสำคัญแสดงการสมรสที่มีการบันทึกไว้ที่อหฺมา่มประจําสมัยคดี จำนวน 417 คู่และข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้นำศาสนาในพื้นที่โดยทำการสัมภาษณ์อหฺมา่มและคณะกรรมการประจําสมัยคดีจำนวน 5 คน เพื่ออธิบายถึงมุมมองความคิดในการกำหนดมูลค่าของมะฮัรของมุสลิมในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

การเก็บจากหนังสือสำคัญแสดงการสมรสที่มีการบันทึกไว้ที่อหฺมา่มประจําสมัยคดีนี้มีข้อดีในประเด็นความถูกต้องของเนื้อหาที่จะใช้อ้างอิง โดยเฉพาะตัวเลขของมะฮัรที่มีการมอบให้กับฝ่ายหญิง แต่มีข้อจำกัดในส่วนของคุณภาพข้อมูลส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับคู่แต่งงาน โดยเฉพาะสถานภาพทางเศรษฐกิจหรือสังคม เพราะในหนังสือสำคัญแสดงการสมรสนั้นปรากฏแต่เฉพาะรายละเอียดส่วนตัวเบื้องต้นในประเด็นของอายุ วันเดือน

ปีเกิด ภูมิลาเนา อย่างไรก็ตามอาจจะมีคำถามว่าเหตุใดผู้วิจัยจึงไม่เลือกใช้การสำรวจโดยใช้แบบสอบถามซึ่งจะสามารถทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถามได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากเลือกใช้แบบสอบถามอาจจะทำให้ตัวเลขที่ถูกต้องตามความเป็นจริงเกี่ยวกับมะฮัรอาจจะคลาดเคลื่อนไปเนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามอาจจะระบุตัวเลขที่ต่ำหรือสูงกว่าความเป็นจริงได้ สำหรับการสุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (quota sampling) โดยเป็นการสุ่มจากการกำหนดโควตาของแต่ละอำเภอของจังหวัดปัตตานีในจำนวนที่ต่างกันที่มีความสอดคล้องตามขนาดจำนวนตัวอย่างที่กำหนดตามสูตรที่ได้จากการคำนวณแล้วต่อประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกเจาะจงเฉพาะการแต่งงานที่เกิดขึ้นในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2558- 2559 เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและอัตราเงินเฟ้ออยู่ระดับเดียวกัน แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาประมวลผลเพื่อหาค่าทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดมูลค่าของมะฮัรและสัมภาษณ์ผู้นำศาสนาในพื้นที่นั้นเพื่อทราบถึงมุมมองหรือทัศนคติที่มีต่อการกำหนดมูลค่าของมะฮัรสำหรับการแต่งงานในพื้นที่เพื่อเติมเต็มงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

76.9 และจัดพิธีแต่งงานที่บ้านคิดเป็นร้อยละ 23.1 รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 1

ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัรในสังคมมุสลิมมลายูในจังหวัดปัตตานีดังต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของมูลค่ามะฮัรและการแต่งงาน

มุสลิมมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นิยมจัดงานแต่งงานในช่วงปลายเดือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.7 รองลงมาคือ ช่วงวันที่ต้นเดือน คิดเป็นร้อยละ 39.1 และมักจะจัดพิธีแต่งงาน ในช่วงเช้า ระหว่างเวลา 10.00 น. ถึง 11.00 น. คิดเป็นร้อยละ 57.5 นิยมแต่งงานมากที่สุดในช่วงต้นปีคือเดือน มกราคม – เมษายน คิดเป็นร้อยละ 52.3 รองลงมาคือ ช่วงเดือน พฤษภาคม-กันยายน คิดเป็นร้อยละ 28.5 และสถานที่ที่จัดพิธีแต่งงานมากที่สุด คือจัดที่มัสยิด คิดเป็นร้อยละ

ตารางที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของการแต่งงาน

ตัวแปร	จำนวนคน	ร้อยละ
วันที่แต่งงาน		
ต้นเดือน	163	39.1
กลางเดือน	80	19.2
ปลายเดือน	174	41.7
รวม	417	100
เดือนที่แต่งงาน		
มกราคม-เมษายน	218	52.3
พฤษภาคม- กันยายน	119	28.5
ตุลาคม-ธันวาคม	80	19.2
รวม	417	100
เวลา		
ช่วงเช้า	238	57.5
บ่าย	146	35.3
ค่ำ (กลางคืน)	30	7.2
รวม	414	100
สถานที่		
มัสยิด	319	76.9
บ้าน	96	23.1
รวม	415	100

ในประเด็นของอายุและมูลค่ามะฮัรของคู่สมรส จากการศึกษาพบว่าอายุเฉลี่ยของการแต่งงานฝ่ายชาย จะสูงกว่าฝ่ายหญิง คือ ฝ่ายชายมีอายุเฉลี่ย 29.06 ปี ในขณะที่ฝ่ายหญิง มีอายุเฉลี่ยการแต่งงาน 25.89 ปี และสภาพของมูลค่าของมะฮัร ที่ได้มีการกำหนดในการ แต่งงานมีค่าเฉลี่ย 65,814.75 บาท ต่ำสุด 100 บาท และมูลค่ามะฮัรสูงสุด 250,055 บาท เมื่อย่อยลงไป ใน รายปี ปีพ.ศ. 2558 มูลค่าของมะฮัร ที่ได้มีการกำหนดใน การแต่งงานมีค่าเฉลี่ย 71,609 บาท ต่ำสุด 1000 บาท และมูลค่ามะฮัรสูงสุด 250,055 บาท และในปีพ.ศ. 2559 มูลค่าของมะฮัร ที่ได้มีการกำหนดในการแต่งงาน ค่าเฉลี่ย 59,990 บาท ต่ำสุด 100 บาทและค่ามะฮัร สูงสุด 200,222 บาทรายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 อายุและมูลค่ามะฮัรของคู่สมรส

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย
อายุของฝ่ายชายที่สมรส	ค่าเฉลี่ย= 29.06 ปี อายุน้อยที่สุด 15 ปี อายุมากที่สุด 79 ปี
อายุของฝ่ายหญิงที่สมรส	ค่าเฉลี่ย= 25.89 ปี ต่ำสุด 14 ปี สูงสุด 82 ปี
ปีพ.ศ. 2558	มะฮัร ค่าเฉลี่ย 71,609 บาท ต่ำสุด 1,000 บาท สูงสุด 250,055 บาท
ปี พ.ศ. 2559	มะฮัร ค่าเฉลี่ย 59,990 บาท ต่ำสุด 100 บาท สูงสุด 200,222 บาท
มะฮัร(ค่าสินสอด) รวม	ค่าเฉลี่ย 65,814.75 บาท ต่ำสุด 100 บาท สูงสุด 250,055 บาท

เมื่อพิจารณาไปในพื้นที่ระดับอำเภอในจังหวัดปัตตานี
ที่ฝ่ายหญิงมีภูมิลำเนาอยู่พบว่า อำเภอที่กำหนด
มูลค่ามะฮัรสูงมากที่สุดคือ อำเภอยะหริ่ง มีค่าเฉลี่ย
มูลค่ามะฮัรสูงสุดคือ 79,279.44 บาท รองลงมา คือ
อำเภอโคกโพธิ์ 74,784 บาท อำเภอหนองจิก
72,681.47 บาท และอำเภอปาดัง 72,252 บาท
ตามลำดับ และอำเภอที่ฝ่ายหญิงมีภูมิลำเนาอยู่ที่มูลค่า
มะฮัร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ ได้แก่ อำเภอทุ่งยาง
แดง 52,410.37 บาท รองลงคือ อำเภอไม้แก่น
54,506.62 บาท และอำเภอกะพ้อ 55,417 บาท ดัง
รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 อำเภอลำเนาของฝ่ายหญิง กับมะฮัร

ภูมิลำเนาฝ่ายหญิง	มะฮัร
อำเภอไม้แก่น	ค่าเฉลี่ย 54,506.62 บาท ต่ำสุด 10,000 บาท สูงสุด 110,005บาท
อำเภอโคกโพธิ์	ค่าเฉลี่ย 74,784 บาท ต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 200,025 บาท
อำเภอเมืองปัตตานี	ค่าเฉลี่ย 64,724.34 บาท ต่ำสุด 1,000 บาท สูงสุด 165,000 บาท
อำเภอหนองจิก	ค่าเฉลี่ย 72,681.47 บาท ต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 238,009 บาท
อำเภอยะหริ่ง	ค่าเฉลี่ย 79,279.44 บาท ต่ำสุด 4,000 บาท สูงสุด 200,045 บาท
อำเภอยะรัง	ค่าเฉลี่ย 63,530.75 บาท ต่ำสุด 1,000 บาท สูงสุด 200,115 บาท
อำเภอสายบุรี	ค่าเฉลี่ย 67,584.30 บาท ต่ำสุด 9,000 บาท สูงสุด 150,100 บาท
อำเภอปานาเระ	ค่าเฉลี่ย 72,252 บาท ต่ำสุด 3,000 บาท สูงสุด 210,000 บาท
อำเภอทุ่งยางแดง	ค่าเฉลี่ย 52,410.37 บาท ต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 200,022 บาท

อำเภอมายอ	ค่าเฉลี่ย	62,933.33 บาท
	ต่ำสุด	100 บาท
	สูงสุด	250,055 บาท
อำเภอกะป้อ	ค่าเฉลี่ย	55,417 บาท
	ต่ำสุด	150 บาท
	สูงสุด	200,222 บาท
อำเภอแม่ลาน	ค่าเฉลี่ย	70,216 บาท
	ต่ำสุด	5,025 บาท
	สูงสุด	190,009 บาท
อำเภออื่นๆ	ค่าเฉลี่ย	39,725 บาท
	ต่ำสุด	1,000 บาท
	สูงสุด	100,115 บาท

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตเกี่ยวกับตัวเลขในการกำหนดจำนวนของมะฮัรหรือสินสอดซึ่งผู้วิจัยนำผลการศึกษาที่ได้ไปสอบถามความคิดเห็นจากผู้นำศาสนาในพื้นที่โดยทำการสัมภาษณ์อีมามและคณะกรรมการประจำมัสยิดจำนวน 5 คน โดยเฉพาะประเด็นตัวเลขของมะฮัรส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 พบว่า คู่แต่งงานมีการกำหนดค่ามะฮัรเป็นมูลค่าที่มีเศษ เช่น 50,051 บาท 100,021 บาท 155,555 บาท 200,027 บาท เป็นต้น มักจะไม่ค่อยมีการกำหนดเป็นจำนวนเลขถ้วน เช่น 50,000 บาท 100,000 บาท เป็นต้น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้อธิบายในประเด็นดังกล่าวไว้อย่างน่าสนใจ ได้แก่

“เศษของมะฮัรในทางศาสนาไม่มีหลักฐานยืนยันว่าหากมะฮัรเป็นเศษจะทำให้การเริ่มต้นชีวิตจะนำมาซึ่งสิ่งที่ดี ดังนั้นเศษของสินสอดจึงเป็นเพียงธรรมเนียมปฏิบัติที่ผู้คนมลายูทำตามกัน ซึ่งไม่มีผลใดๆ สิ่งปฏิบัติตามกันนั้นเป็นเพียงสิ่งที่คนสมัยก่อนทำกัน หากแต่เชื่อว่ามะฮัรเป็นคู่ไม่คอยดี แต่ในทางปฏิบัติชีวิตคู่จะประสบผลสำเร็จมีความสุขหรือทุกข์อย่างไอก็ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลทั้งสอง” [ดอเลาะ บาราเฮง (สัมภาษณ์) 13 กุมภาพันธ์ 2560]

“เศษของมะฮัรหากเป็นคู่เชื่อกันว่ามันไม่ค่อยดีเหมือนเป็นกลาง ที่จะทำให้ครอบครัวชอบทะเลาะกัน ดังนั้นมะฮัรที่มีเศษเป็นเลขคู่ตามระบบธรรมเนียมที่ผู้คนสมัยก่อนปฏิบัติทำตามกันเพราะเชื่อกันว่าเศษของมะฮัรจะทำให้การเริ่มต้นชีวิตคู่จะมีสิ่งดีตามมาเช่นการมีสิ่งของปัจจัยยังชีพเหลือกินเหลือใช้ ดังนั้นเศษของสินสอดเป็นเพียงการคาดการณ์ในสิ่งที่ดีของการใช้ชีวิตคู่” [อับดุลเราะมาน เสนาะนา (สัมภาษณ์) 21 กุมภาพันธ์ 2560]

“ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจก่อนว่าผู้คนมลายูเป็นกลุ่มคนที่ยึดติดกับสิ่งที่บรรพบุรุษทำ ถึงแม้เรื่องศาสนาที่มีหลักฐานยืนยันว่าพิธีกรรมบางอย่างว่าทำไม่ได้หรือทำแล้วไม่ได้อะไรแต่คือสิ่งที่บรรพบุรุษทำลูกหลานก็ทำตามกันด้วยเหตุผลเพื่อความสบายใจ ฉะนั้นเรื่องเศษของมะฮัรไม่ได้อยู่ในส่วนของศาสนาแต่เป็นเพียงสิ่งที่ผู้คนสมัยก่อนทำลูกหลานก็ทำตาม จึงกลายเป็นระบบธรรมเนียมที่ผู้คนมลายูมักจะทำให้มะฮัรเป็นเศษและปฏิบัติตามเพราะผู้คนในอดีตทำเป็นแบบอย่าง เหมือนสุภาษิตไทยที่ว่าเดินตามผู้ใหญ่แล้วหมาไม่กัด ดังนั้นเศษของมะฮัรที่ปฏิบัติตามกันด้วย

เหตุผลเพื่อความสบายใจ” [อาแว วาเล็ง (สัมภาษณ์) 21 กุมภาพันธ์ 2560]

“เศษของมะฮัรหากเป็นคู่แล้วไม่ดี เพราะเชื่อกันว่าหากมะฮัรเป็นเลขคี่จะดูดีดูงามดูเป็นสิริมงคล เหมือนกับการขอคู่อาร์ต้องขอ 3 ครั้ง ดังนั้นเศษของมะฮัรต้องเป็นเลขคี่ถึงจะดีกับจุดเริ่มต้นของชีวิตคู่” [อิสมาแอ ดอเลาะ (สัมภาษณ์) 13 กุมภาพันธ์ 2560]

“มะฮัรตามสุนนะฮ์แล้วต้องเป็นคี่ส่วนเศษของมะฮัรเท่าไรยังงั้นคือการศอดาเกาะห์ ส่วนมะฮัรทำไมเป็นคู่ไม่ได้เพราะผู้คนสมัยก่อนว่ากันว่าหากมะฮัรเป็นคู่จะทำให้ครอบครัวชอบทะเลาะกัน ผู้คนกลับเชื่อและปฏิบัติตามกัน จึงกลายเป็นระบบธรรมเนียม” [ยะโกบ สาและ (สัมภาษณ์) 13 กุมภาพันธ์ 2560]

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าในทางศาสนาไม่มีการกำหนดเรื่องตัวเลขที่เป็นเศษ แต่เป็นเพียงความเชื่อและกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในสังคมมลายูมุสลิมเท่านั้น แต่ตามหลักการศาสนาอิสลามนั้นได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับมะฮัรที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ ซึ่งในประเด็นนี้อิสมาแอ อาลี (2547: 61 อ้างถึงใน มะสักรีกาเจ, 2548: 2) ได้อธิบายเกี่ยวกับมะฮัร โดยเจาะจงไปยังประเด็นของสิทธิ ซึ่งมองว่ามะฮัรนั้นเป็นทรัพย์สินค่าสมรสที่ชายต้องชำระให้แก่สตรีอันเนื่องมาจากการสมรสและเป็นสิทธิโดยสมบูรณ์ของภริยาเพียงผู้เดียวเท่านั้น โดยบุคคลอื่นไม่มีสิทธิใดๆ เลยในมะฮัร ไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม ขณะที่มะสักรีกาเจ (2548:2) มองประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิว่า หากภริยาที่มีความสมัครใจที่จะให้มะฮัรแก่สามีสักส่วนหนึ่ง ผู้ที่เป็นสามีก็สามารถนำสิ่งนั้นมาใช้หรือบริโภคได้โดยไม่ต้องกังวลความผิดใดๆ ทั้งสิ้น

นอกจากนี้คณาจารย์วิทยาลัยอิสลามศึกษา (ม.ป.ป.: 12 อ้างถึงใน มะสักรีกาเจ, 2548: 3) อธิบายว่ามะฮัร หมายถึง เงินทอง ทรัพย์สินหรือสิ่งของอย่างอื่นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของทั้งสองฝ่ายซึ่งทรัพย์สินหรือสิ่งของอื่นๆ นั้นอาจได้แก่ บ้านเรือน สวนผลไม้ สวนยาง ไร่นา เครื่องประดับ ฯลฯ สิทธิและประโยชน์จากทรัพย์สิน เช่น สิทธิการอาศัยอยู่ บ้าน สิทธิการเพาะปลูกบนที่ดินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้จาก

ทรัพย์สินและสามารถกำหนดเป็นราคาได้ จะเห็นได้ว่าในมุมมองของนักวิชาการไม่ได้มีการพูดถึงเรื่องของตัวเลขที่จะต้องจ่าย โดยเฉพาะตัวเลขที่เป็นเศษแต่อย่างใด

2 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการกำหนดมูลค่ามะฮัร

จากการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการกำหนดมูลค่าของมะฮัรนั้น ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรช่วงเดือนที่แต่งงานกับการกำหนดมูลค่ามะฮัรพบว่า ในกลุ่มที่แต่งงานในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน อยู่ในกลุ่มมีค่ามะฮัรต่ำไม่เกิน 66,000 บาท) มีสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มที่แต่งงานในช่วงเดือนอื่น กล่าวคือ ในกลุ่มที่แต่งงานในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน อยู่ในกลุ่มมีค่ามะฮัรต่ำ มีสัดส่วนสูง คิดเป็นร้อยละ 24 รองลงมา กลุ่มที่แต่งงานเดือน พฤษภาคม- กันยายน อยู่ในกลุ่มมีค่ามะฮัรต่ำคิดเป็นร้อยละ 22.6 และเดือนตุลาคม- ธันวาคม อยู่ในกลุ่มมีค่ามะฮัรต่ำคิดเป็นร้อยละ 9.6 และเมื่อพิจารณาในกลุ่มที่กำหนดค่ามะฮัรสูง (มากกว่า 150,000 บาท) ก็พบว่ากลุ่มที่แต่งงานในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน มากที่สุด รองลงมา กลุ่มที่แต่งงานเดือน พฤษภาคม- กันยายน และกลุ่มที่แต่งงานในช่วงเดือน ตุลาคม- ธันวาคม คิดเป็นร้อยละ 3.4 ร้อยละ 3.1 และร้อยละ 2.4 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยดูจากค่า Chi-Square มีค่า Chi-Square = 10.863 df = 4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .028 แสดงว่า ช่วงเดือนที่แต่งงานมีความสัมพันธ์กับการกำหนดมูลค่ามะฮัรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกล่าวคือ ช่วงเดือนที่แต่งงานที่แตกต่างกัน สัมพันธ์กับการกำหนดมูลค่ามะฮัรที่แตกต่างกันด้วย และมีค่า Phi = .162 บ่งบอกถึงขนาดความสัมพันธ์กันระหว่างช่วงเดือนที่แต่งงานกับการกำหนดมูลค่ามะฮัร รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงเดือนที่แต่งงาน กับการกำหนดมูลค่ามะฮัร

เดือนที่แต่งงาน	มูลค่ามะฮัร			รวม
ช่วงเดือน	กลุ่มมะฮัรต่ำ จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	กลุ่มมะฮัรสูง จำนวน (ร้อยละ)	
มกราคม- เมษายน	100 (24.0%)	40(9.6%)	14(3.4 %)	154(37.0%)
พฤษภาคม- กันยายน	94(22.6%)	75(18.0%)	13 (3.1%)	182 (43.8%)
ตุลาคม- ธันวาคม	40(9.6%)	30(7.2%)	10 (2.4 %)	80(19.2%)
รวม	234(56.2%)	145(34.9%)	37(8.9%)	416(100%)

ค่า Chi-Square= 10.863 df=4 Sig =.028 Phi=.162

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอายุของฝ่ายหญิงกับการกำหนดมูลค่ามะฮัรพบว่า ในกลุ่มที่แต่งงานอายุน้อยในช่วง 14-26 ปี อยู่ในกลุ่มมีค่ามะฮัรสูง (มากกว่า 150,000 บาท) มีสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มที่แต่งงานในช่วงอายุอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 6.1 ร้อยละ 2.2 และร้อยละ 0.2 ตามลำดับ และในกลุ่มที่กำหนดค่ามะฮัรต่ำ(ไม่เกิน 66,000) ในกลุ่มที่แต่งงานอายุน้อยในช่วง 14-26 ก็มีสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มอื่นเช่นเดียวกัน กล่าวคือ คิดเป็นร้อยละ 31.9 ร้อยละ 17 และร้อยละ 7.8 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยดูจากค่า Chi-Square มีค่า Chi-Square= 31.288 df =4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 แสดงว่า อายุของฝ่ายหญิงมีความสัมพันธ์กับการกำหนดมูลค่ามะฮัรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ในกลุ่มอายุแต่งงานที่แตกต่างกัน สัมพันธ์กับการกำหนดมูลค่ามะฮัรที่ต่างกันอย่างชัดเจน และค่า Phi=.276 บ่งบอกถึงขนาดความสัมพันธ์ระหว่างอายุของฝ่ายหญิงกับการกำหนดมูลค่ามะฮัร รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 อายุของฝ่ายหญิงกับการกำหนดค่ามะฮัร

อายุของฝ่ายหญิง	มูลค่ามะฮัร			รวม
ช่วงอายุ	กลุ่มมะฮัรต่ำ จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	กลุ่มมะฮัรสูง จำนวน (ร้อยละ)	
14-26 ปี	131(31.9%)	112(27.3%)	25(6.1%)	268(65.2%)
27-40 ปี	70 (17%)	31(7.5%)	9(2.2%)	110(26.8%)
41 ปีขึ้นไป	32(7.8%)	0(0%)	1 (0.2%)	33(8.0%)
รวม	233(56.7%)	143(34.8%)	35(8.5%)	411(100%)

ค่า Chi-Square= 31.288 df=4 Sig =.000 Phi=.276

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอายุของฝ่ายชายกับการกำหนดมูลค่ามะฮัรพบว่าในกลุ่มผู้ชายที่แต่งงานอายุอยู่ในช่วง 27-40 ปี อยู่ในกลุ่มมีค่ามะฮัรสูง(มากกว่า 150,000 บาท) มีสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มที่แต่งงานในช่วงอายุอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 5.3 ร้อยละ 3.4 และร้อยละ 0.2 ตามลำดับ และในกลุ่มที่กำหนดค่ามะฮัรต่ำ(ไม่เกิน 66,000) ในกลุ่มผู้ชายที่แต่งงานอายุอยู่ในช่วง 15-26 ปี ก็มีสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มอื่นเช่นเดียวกัน กล่าวคือ คิดเป็นร้อยละ 25.4 ร้อยละ 20.8 และร้อยละ 10.2 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์กันระหว่างอายุของฝ่ายชายที่แต่งงานกับการกำหนดมูลค่ามะฮัร รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 6

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยดูจากค่า Chi-Square มีค่า Chi-Square= 26.871 df=4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 แสดงว่า อายุของฝ่ายชายมีความสัมพันธ์กับการกำหนดมูลค่ามะฮัรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ในกลุ่มผู้ชายอายุแต่งงานที่แตกต่างกัน สัมพันธ์กับการกำหนดมูลค่ามะฮัรที่แตกต่างกันด้วย และค่า Phi=.255 บ่งบอกถึงขนาด

ตารางที่ 6 อายุของฝ่ายชายกับการกำหนดค่ามะฮัร

อายุของฝ่ายหญิง	มูลค่าสินสอด			รวม
ช่วงอายุ	กลุ่มมะฮัรต่ำ จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	กลุ่มมะฮัรสูง จำนวน (ร้อยละ)	
15-26 ปี	105(25.4%)	70(16.9%)	14(3.4%)	189(45.8%)
27-40 ปี	86(20.8%)	69(16.7%)	22(5.3%)	177(42.9%)
41 ปีขึ้นไป	42(10.2%)	4(1%)	1(0.2%)	47(11.4%)
รวม	233(56.4%)	143(34.6%)	37(9.0%)	413(100%)

ค่า Chi-Square= 26.871 df=4 Sig =.000 Phi=.255

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร
ราคายางกับการกำหนดมูลค่ามะฮัรพบว่า ในกลุ่มราคา
ยางต่ำ อยู่ในกลุ่มมีค่ามะฮัรสูง (มากกว่า 150,000
บาท) มีสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มที่ราคายางสูง คิดเป็นร้อยละ
5.5 ร้อยละ 3.4 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดย
ดูจากค่า Chi-Square มีค่า Chi-Square= 2.941
df =2 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .230 แสดงว่า ราคา
ยางไม่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดมูลค่ามะฮัรอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ไม่พบความแตกต่าง
ระหว่างราคายาง กับการกำหนดมูลค่าสินสอด
รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ราคาขาย กับ การกำหนดค่าสินสอด

ราคาขาย	มูลค่ามะฮัร			รวม
	กลุ่มมะฮัรต่ำ จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	กลุ่มมะฮัรสูง จำนวน (ร้อยละ)	
ราคาขายต่ำ (34.62 -44.00 บาท)	119(31.4%)	65(17.2%)	21(5.5%)	205(54.1%)
ราคาขายสูง (44.01-65.90)	92(24.3%)	69(14.2%)	13(3.4%)	174(45.9%)
รวม	211(55.7%)	134(35.4%)	34(9.0%)	379(100%)

ค่า Chi-Square= 2.941 df=2 Sig =.230

บทสรุปส่งท้าย

จากการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ได้เลือกมานั้น ทุกคู่แต่งงานมีการกำหนดมะฮัร ซึ่งฝ่ายชายจะมอบให้กับฝ่ายหญิงแม้จะมีจำนวนมากหรือน้อยก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับมะฮัร กาเจ (2548)ซึ่งได้กล่าวถึงมะฮัรที่ถือว่าเป็นสิ่งที่วาญิบ (บังคับ) ต้องจ่าย เมื่อได้มีการทำสัญญาสมรสเสร็จสมบูรณ์ลง ถึงแม้ว่าจะได้ระบุตอนทำสัญญาสมรสด้วยทรัพย์สินจำนวนหนึ่งที่แน่นอน เช่น หนึ่งหมื่นบาท เป็นต้นหรือไม่ได้ระบุตอนทำสัญญาสมรสก็ตาม แม้จะตกลงกันว่าไม่มีมะฮัรหรือไม่มีการระบุข้อตกลงนั้นถือเป็นโมฆะ นอกจากนี้มะฮัรยังเป็นข้อผูกพันที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อไป

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอัตราของมะฮัรว่าควร จะกำหนดเท่าไรจึงจะเหมาะสมนั้นมะฮัร กาเจ (2548) ได้กล่าวถึงอัตราของมะฮัรโดยอ้างอิงทัศนะจาก นักวิชาการที่ได้มีการศึกษาว่า อัตรามะฮัรมากที่สุด นักกฎหมายอิสลามมีทัศนะที่สอดคล้องกันว่าไม่มีขอบเขต และจำนวนจำกัด ส่วนอัตรามะฮัรน้อยที่สุด นักกฎหมายอิสลามมีทัศนะแตกต่างกันออกเป็นสามทัศนะด้วยกัน คือ หนึ่ง دينارหรือสิบดิรฮัมตามทัศนะมัซฮับหะ

นะฟีย^{1/4} ดีนาร์หรือสามดิรฮัมตามทัศนะมัซฮับมาลิกีย์ หรือทุกๆสิ่งที่มีค่า ถึงแม้ว่าจะมีค่าเพียงเล็กน้อยก็ตาม ตามทัศนะมัซฮับฮาฟีอีย์และหัมบาลีย์นอกจากนี้สิ่งที่มีค่า ต่างๆ สิทธิและผลประโยชน์สามารถกำหนดเป็นมะฮัรได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตามในประเด็นของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการกำหนดอัตราของมะฮัรจากงานวิจัยนี้ที่ได้ค้นพบว่า อายุของคู่แต่งงานและช่วงเดือนที่แต่งงานมีความสัมพันธ์กับมูลค่าของมะฮัรกล่าวคือ ในกลุ่มผู้หญิงที่แต่งงานอายุอยู่ในช่วง14-26 ปี อยู่ในกลุ่มมีค่ามะฮัรสูง (มากกว่า 150,000 บาท) มีสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มที่แต่งงานในช่วงอายุอื่นๆ และในกลุ่มผู้ชายที่แต่งงานอายุอยู่ในช่วง27-40 ปี อยู่ในกลุ่มมีค่ามะฮัรสูง(มากกว่า 150,000 บาท) มีสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มที่แต่งงานในช่วงอายุอื่นๆขณะที่ช่วงเดือนที่แต่งงานต่างกันก็มีความสัมพันธ์กับการกำหนดอัตราของมะฮัรเช่นกัน คือ กลุ่มที่แต่งงานในช่วงเดือนมกราคม –เมษายน อยู่ในกลุ่มมีค่ามะฮัรต่ำ (ไม่เกิน 66,000 บาท) มีสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มที่แต่งงานในช่วงเดือนอื่น ซึ่งอาจจะไม่สามารถนำไปสู่ข้อสรุปที่แท้จริงได้เนื่องจากข้อจำกัดของการเก็บ

ข้อมูลที่ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือสำคัญแสดงการสมรสซึ่งมีรายละเอียดที่ค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนของคู่แต่งงาน เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ หรือวงศ์ตระกูล โดยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอัตราชะฮาดัตจากการศึกษาของยะโกบ เสมอภพ (2549) พบว่าการกำหนดอัตราชะฮาดัต ประชาชนส่วนใหญ่ยึดปฏิบัติโดยนำเอาวงศ์ตระกูล ฐานะทางเศรษฐกิจและระดับการศึกษามาเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณา ส่วนการได้รับผลกระทบที่เกิดจากการเรียกค่าชะฮาดัตสูงถือว่ายังไม่ได้รับผลกระทบมากนักซึ่งคนส่วนใหญ่เห็นว่าเมื่อมีการเรียกค่าชะฮาดัตสูงผลที่ตามมา จะทำให้มีผู้หญิงโสดและผู้ชายโสดในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น และจะนำไปสู่ปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา เช่น การท้องนอกสมรส การผิดประเวณี หรือการแต่งงานกับคนต่างศาสนิก เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- มะลักกี กาเจ. 2548. “การศึกษาเปรียบเทียบชะฮาดัตในกฎหมายอิสลามตามทัศนะมัซฮับทั้งสี่”.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นุรุดดีน สาริมิง. 2538. การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีการแต่งงานกับหลักการแต่งงานตามศาสนาอิสลามของไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้: งานวิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินประเภทสาขาปรัชญา ประจำปีงบประมาณ 2538.
- มัสลัน มาหะมะ. 2552. แต่งงานง่าย ชินายาก. ม.ป.ท.: มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาสังคม.
- ยะโกบ เสมอภพ. 2550. “การศึกษาบทบัญญัติกฎหมายอิสลามและการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับชะฮาดัต: กรณีศึกษาอ. จะนะ จ.สงขลา”.
วิทยานิพนธ์สำหรับการศึกษาด้านหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุรียา ปันจอร์. 2547. การสมรส (นิกะฮ์). สงขลา: อาลีพาณิชย์.

เสาวนีย์ (รุจิระอัมพร) จิตต์หมวด. 2524. วัฒนธรรมอิสลาม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุรินทร์ไทย.

อบุลละลา เมาดูดี. 1983. ความหมายของ: อีลาฮ, รัอบบ, อิบาติฮฺ, ดีน. แปลโดย บรรจงบินกาชัน. Malaysia: Polygraphic Press Sdn.

อบุลละลา เมาดูดี. 2543. ระเบียบชีวิตอิสลาม. พิมพ์ครั้งที่ 3. แปลโดย บรรจง บินกาชัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัลอะมิน.